NOVICE
kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj IX. O sredo 23. maliga serpana (srednoletna) 1851. *List 30.*

Letošnja živinska bolezin.

V več krajih se to poletje sliši, da živina, zlasti goveja, kri ščí. Zadel sim unidan na to kužno bolezin tudi pri sv. Treh Kraljih, ter sim ondašnjim posestnikam obljubil, v „Novicah“ zastran te letos nevarne bolezni potrebni poduk razglasiti, zakaj med kervomokam in kervomokam je velik razloček.

Včasih živina kri ščí, brez da bi to nevarno bilo. Ni pa vselej taka; tako je letos po kervomoku že tù in tam več živine pocepalo. Večkrat ima namreč kervomočnost vse lastnosti kužniga čèrma ali — kakor ga ljudje sploh imenujejo — vrančniga prisada, pri kterim se kri spridi, da je černa, kot oglje ali saje, zraven tega pa tudi gosta, kot kolomaz, in strupena. Tak kervomok je zlo nevaren.

Naznani se pa ta bolezin s tem, da začne živina brez druziga bolehovanja nanaglama veliko černe kervi scati; trese se, posebno na zadnjim koncu; gobec postane bolj vroč, in večkrat se zapazijo na gobčni koži černkaste lise. Živina neha jesti in prežvekovati; vidno hujša; o začetku je blato terdo, kmalo pa postane mehko; živina že o dveh dneh, ako se bolezen po primernim ozdravljanju ne ozdravi, konec vzame.

Že v 1. tečaju „Novíc“ leta 1843 na strani 9. je vrančni prisad prav natanjko popisan. Omenjeni so ondi vzroki, po kterih vstane, kakor tudi vodila, po kterih se ima ozdravljati; toraj zavernemo bravce na omenjeni sostavek *) in pristavimo le to, da se vrančni prisad o mnogih poletjih v razni podobi prikaže; letos, kakor smo že omenili, s kervomokam.

1. Da se bolezen vbrani, naj se živina nikdar, ko je prevroče, posebno na sončne pašnike ne goni; le zjutraj bolj ob hladnim in proti večeru, ko vročina nekoliko mine, naj gre na pašnik. Hlev ne sme biti soparčen, ampak hladan in zračen; gnoj naj se večkrat izkida. Piti naj se daje živini čiste hladne vode; mlaka in gnojnica ste ji posebno škodljivi; če se živina doma napaja, je dobro, vodo, saj enkrat na dan, osoliti ali z kisam (jesiham) okisati; tudi zelnica in repnica ste dobri, če ju živina pije. Koristno je tudi živino vsaki drugi dan po celim životu z merzlo vodo politi in jo po tem s slamo dobro dergniti, da se osuší. Naj se daje živini več zelenjave (trave), ki pa mora biti frišno pokošena ali napleta, ne pa taka, ki se že dva ali tri dni v kakim kotu pari, ker taka je škodljiva, kakor tudi sparjena, plesnjeva, zatuhla ali še ne obležana klaja.

2. Če pa kaka živina zboli, naj se na vsako drugo uro z merzlo vodo po celim životu polije in potem dobro s slamo zriba. Za pijačo naj se ji dajejo večkrat na dan kisline, kakor: kisa (en maslic kisa s poličem vode zmešaniga) ali zelnice ali repnice, ali nezreliga kisliga sadja zmučkaniga; puša naj se le o začetku bolezni, zlasti dobro rejeni, pitani živini, na vratni žili; če pa bolezen že več dni terpí, se pa ne sme več pušati. Noter se ji dajè solitar s kafro zmešan, takole: vzemi štupe solitarja 1 ali 2 lota, kafre pol ali 1 kvinteljc, — to z moko in vodo v testo zmešaj in živini v svalkih noter dajaj 2 ali 3 krat na dan.

Vedno se pa mora skerbeti, da se človek nič ne rani, ki ima s tako živino opraviti, ker so take rane ako se s strupeno kervjo oskrunijo, smertno nevarne. Meso take bolne živine se nikdar ne sme porabiti, ker človek, ako ga jé, velikokrat umerje po njem. Taka živina se tedaj ne sme zaklati; če pogíne, jo mora konjederc zakopati. Dr. Strupi.

*) Vse natanjko bo tudi popisano v »Živinozdravništvu,« ki sedaj na svitlo hodi. Pis.

Sončni mrak.

O pondeljk popoldne — 28. dan tega mesca — bo mraknilo sonce. To mraknenje se bo vidilo po sukanju lune v nekterih krajih poprej, v nekterih pozneje, ker se bo začelo 20 minut po eni popoldne, in bo jenjalo 57 minut čez pet. Na Krajnskim, Koroškim, Štajarskim, Teržaškim, Goriškim, Horvaškim bo z razločkam nekterih 8 minut zlo enak začetek in konec mraknenja; na Krajnskim se bo mrak začel 20 minut po treh; končal se bo pa 22 minut po pêtih.

Kakor se mrak sonca ne bo povsod o ravno tistim času vidil, tako tudi mrak ne bo povsod enak. V nekterih krajih bo mrak popolnama (tàmna noč po dnevi), v drugih se bo manjši ali veči serp ali kraje svitliga sonca vidil; v več krajih sveta bo le en del sonca mračen, v drugih pa clo ne.

Popolnama mraknenje 28. dan t. m. bo v našim cesarstvu le za severno-iztočne kraje Galicije (Poljskiga), in le tisti kraji, kteri med tem pojásam Poljskiga in Ruskiga ležé, bojo imeli popolnama tàmo.

V vsih naših poprej imenovanih južno-slavenskih deželah in v več druzih se ne bo vidil popolnama mrak, ampak stransko-spodnji sèrp sonca bo svètel ostal; ta sèrp bo v Gradcu nekoliko manjši kot v Belaku, Celjovcu, Ljubljani, v Zagrebu, Karlovcu, kjer bo nekoliko veči; še veči bo v Terstu, Gorici, Zadru, Sebeniku, Splitu, Vidmu, Benedkah, in tako naprej se bo na Laškim zmiraj manj tamniga sonca vidilo, dokler clo nič mraka ne bo.

Z majhnim razločkam se bo v naših (južnoslavenskih) deželah mraknenje takole vidilo:

Vzrok različniga mraka je v tem, da luna pri svojim sukanju okoli naše zemlje ne stopi povsod in o ravno tistim času enako med sonce in zemljo, tedaj tudi naši zemlji ne prikrije sončne svitlobe povsod.

Zapopadek sončniga mraka ni težak. Kakor včasih

kakošen oblak sonce zakrije, da se en del zemlje, ki je pod tistim oblakam otamní, na drugih krajih pa, ki niso s tistim oblakam prikiti, sonce sije — ravno taka se, se vé da bolj poredkama, soncu primeri po luni. Luna, ki je sama po sebi popolnama tamna stvar, ki svojo svitlobo le od sonca dobiva, se namreč krog naše zemlje suče, in s zemljo vred vsako leto krog sonca. Ako se tedaj primeri, da luna pri tem svojim sukanju med sonce in zemljo pride, prikrije naši zemlji sončno svitlobo, manj, bolj ali clo popolnama, po tem kakor se namreč med sonce in zemljo vstopi, na ravnost ali le bolj po strani. In taka prikazen se imenuje sončni mrak (Sonnenfinsterniss), ki je ali popolnama ali le deloma.

Pri vsakim teku lune okoli zemlje bi vidili sončni in mesčni mrak, ako bi planjava te poti, po kteri se zemlja okoli sonca suče, s tisto planjavo, v kteri se luna okoli sonca suče, vkup zadela.

Velikost sončniga mraka se meri po palcih (colih). Zvezdogledi dajo namreč obraz sonca po nalaš za to napravljenim orodju ali v tamni izbi z daljnoglednim orodjem na beli popir se vtisniti in si zaznamvajo velikost sončniga obraza, kteriga v 12 enakih delov razdelijo, ktere palce imenujejo, in potegnejo iz njih središa skozi te razdelke 6 krogov. Po tem razločijo velikost mraka. Pri nas bo mrak okoli 10 palcov meril.

Ni tedaj res, da bi se ob sončnim mraku sonce otàmnilo, ampak le zemlja je otamnjena zato, ker svitloba sonca zavolj v sredi stoječe lune ne more na zemljo pasti in je osvitliti *). Sončni mrak se pa ne more drugikrat, kot le o mlaju lune prigoditi.

Vse to nas učí tista imenitna vednost, ki se zvezdoslovje imenuje; učeni zvezdogledi vedo sončne in mesčne mrake in mnogo druzih prikazin na nebu prerajtati in veliko veliko lét pred povedati. Vsi ti mraki so sedaj že noter do leta 1900 natanjko napovedani. Kakošna visoka učenost je to! kako očividno nam kaže, kaj zamore človeški um!

Naši predniki nekdaj niso bili v stanu sončnih in mesčnih mrakov tako gotovo naprej povedati, kakor jih zamorejo zvezdogledi sedanji čas, ki veliko bolje nebo in stvari na nebu poznajo.

Vunder je že učeni Grek Thales sončni mrak predpovedal, ki je po popisu zgodopisnikov Olimana Herodota 6 letno vojsko končal, ki je bila med Lydi in Medejci. Tamna noč, ki je namreč 30. kimovca leta 610 pred Kristusovim rojstvam nenadama po dnevu vstala in delj časa terpela, je nevedne vojskovode s tako grôzo navdala, da so orožje od sebe pometali, pobegnili, in tako vojski konec storili.

O starih časih so grozne rečí od sončnih mrakov pripovedovali, ktere še dandanašnji nevedni ljudje verjamejo **).

Res je scer, da človeka in žival neka posebna groza napada, ako tamna noč po dnevu nastopi; čeravno mrak ni popolnama, postanejo vse rečí po ti posebni svitlobi vse blede; zdí se, kakor da bi ta svitloba nobene sence ne dala. Vse omolkne, celi svet je tih — in zares, če bi sedaj tromba zapela, bi človek na koléna padel in mislil, da se bliža sodna ura!

Žival se čudno obnaša, ker ne vé kaj je to in kaj da bo. Vredno je tedaj, da se na vse spremembe in prigodbe o ti dôbi pazi.

*) Pri mesčnim mraku (Mondesfinsterniss) se pa zemlja vstopi med sonce in luno, in brani, da sonce ne more lune osvetliti. Mesčni mrak se za eni in ravno tisti kraj veliko večkrat primeri, kot sončni; na 3 mesčne mrake se šteje večidel 1 sončni mrak. Za celi svet skup je pa več sončnih mrakov, kot mesčnih.

**) Tako smo brali, da je nekdo v Presburgu na Ogerskim med nevedno ljudstvo strah zatrosil, da bo na dan sončniga mraka konec sveta!

Učeni možje v zvezdoslovju se bojo ta dan delječ v take dežele podali, kjer bo sončni mrak popolnama, da bojo še marsiktere razjasnila v ti prigodbi zadobili, kterih jim pri vsi vednosti še manjka. Sončni in mesčni mraki niso le prikazni, samo zijala pasti, ampak oni so pripomočki, stanovanja lune gotovo zvediti, kadar je ne vidimo, — zemljopisne dolgosti zvediti, lastnosti sonca in lune natanjčniši spoznati i. t. d.

Prav je, da se bo ob času sončniga mraka vsakdo na tak kraj podal, da bo zamogel to prikazin dobro viditi in na spremembe tiste dôbe paziti. Ogledovati se pa zna sonce takrat s posebnimi daljnoglednimi stekli, s prostim očesam, ali, kar je bolje, s kakošnim tàmno farbanim steklam (glažam), ali s kakošno z lučjo vžgano in počerneno šipico, s ktero se zamore lahko brez bliša v sonce gledati; nekteri nastavijo tudi škaf vode pod milo nebo, da v vodi spremembe sonca gledajo.

Če je oblačno, da oblaki sonce zakrivajo, postane tama ali noč, brez da bi zamogli sonce ogledovati. —

Tako bodimo pripravljeni, to čudovito natorno prikazin ogledovati, brez strahú in brez vraž, s kterimi so bili nevedni stari navdani, ki so mislili, da takrat strup spod neba na zemljo pada, ki ostrupení vodé in zeliša, in enacih vraž več.

Spomnimo se takrat prav živo vsigamogočnosti in modrosti Stvarnika nebes in zemlje, ki je odločil vsim stvarem, tudi na neomejenim nebu njih pot, da jo v nar lepšim redu hodijo, kakor jo jim je On naukazal!

Spoznajmo pa tudi zmožnost človeškiga uma, kteriga je dobrotljivi Stvarnik tako visoko povzdignil, da se zamore v nedosegljive višave podati, po svojih vednostih to slediti, kar se gôri godí, in tako imenitne prikazni veliko lét poprej, clo na minute, naprej povedati!

Naj bi že iz tega tudi vsak priprost človek spoznal, da mu je Bog um podelil, da se kaj učí!

Jako lepo je pél o tem predmetu rajnki slavni U. Jarnik:

Tamkej gôri se neznani
Velki svéti sučejo;
Z lučjo sonca so obdani,
Krogle póte tekajo.
Zvezda zvezdi je soseda,
Njih za nas števila ni —
Ena v drugo svètlo gleda,
Vsaka Božjo čast gori.

Razposeljenje perviḥ ljudí
v slavjanskim obziru.
(Konec.)

Vernimo se k Noetovim zarodu.

Gomerjev najmlajši sin Togorma se je v Kapatočji ustanovil, kjer je njegov zarod po opombi Ecehiela (pogl. 38, 6—27. 14.) veliko lepih konj in dobrih redil, s kterimi je na več krajev, posebno v Fenikio, kupčeval.

Semov sin Ljud se je v mali Azii, v deželi vselil, kteri se po njem Ljudia pravi. Svetna zgodovina pravi, da je bil okoli leta 2050 pred Kr. r. na svetu, in da je Atysov Atov sin; dalje tudi pravi, da je bil Ljudsko kraljestvo postavil in mu po sebi imé Lydia Ljudia dal. Pripoveduje se tudi drugači, namreč, da sta ob rečenim času bila brata Ljud in Atis Ata Manova, (to je, človekova, ker se človeku po sanskritsko Man pravi,) sinova, izmed kterih dveh je Ljud dal ime Ljudii; Ata je bil pa v Frigii sloveč. Nekteri terdijo, da je Ljud, Atov sin, živel okoli leta 1430 pred Kr. r. kar se pa s svetim pismam manj vzame. Leti

pravijo dalje, da je bil Ljud iz Meonije (Manije) napravil kraljestvo, kterimu je po sebi ime Ljudia dal.

Tako so dobile najperve seljake tiste dežele, ki so več ali manj slavjanske bile. Soromadsko je bil naselil Madaj, Skutijo Magog; Frigio Kimerio in Keltsko Galio Gomer; Potunje, Trojansko in malo Frigio Askenec, Gomerjev sin; Rusko in Kavkažke kraje Rifat; Kapatočje Togorma; Moškovitsko, ki je bilo prek Kapatočja proti severji, Mosoh; Iberio Tubal; Tračio in Mužio Tyras ali Tur in Ljudio Ljud. Tu najdemo med imeni več tacih, ki so očividno slavjanske kot Tur, Tračia, Ribat ali Hribat, Mošk ali Mosoh in Moškviško, Ljud, Ljudia in Mužia. Take imena so imeli pervi očaki in njih dežele. Kdo bi si tega ne sodil, da so ti očaki s svojimi seljaki Slavjani bili? Zraven bomo med temi ljudstvi še druge slavjanske imena sledili, da so te ljudstva in njih očaki slavjanski jezik govorili. Mat. Ravnikar.

Spomín na Ljubljano in Krajnsko.

Xp. Iz Celja. (Konec.) Namen mojega potopisa je le po ti skušnji nektere svojih drazih rojakov Slovensko-Štajarskih kmetov prijazno vprašati: od kod izvira vaše vrojeno mèrzenje do Krajncov, od kteriga se tù in tam čuje? kaj imate zoper nje, da jim niste prav iz serca prijazni? Jelite, da nevéste zakaj? Odgovorili mi morebiti boste: „tako je že od nekadaj.“ Ali, če so naši dedi krivični bili, ali smemo tudi mi krivični biti? Prepričajte se sami te krivice; obiskajte svoje bližnje sosede na Krajnskim, in našli jih boste kot svoje brate prijazne in priljudne, ki so ediniga rodú z vami, ene matere, eniga jezika. Krajnci so prijazni do nas, zakaj bi mi do njih ne bili? Slavenci smo vsi skupej; kako se dežela imenuje, kjer eni, kjer drugi, tretji in četerti razdelk ediniga rodú prebiva, nad tem ni nič ležeče. Če je že sovražtvo ptujih narodov med sabo malopridno, kolikanj bolj zaničljivo je, ako se otroci ene matere prav ne zastopijo! Naše ljube „Novíce“ ne delajo nobenega razločka; one so nam vsim vse. Ali ni jezik, ki ga one pišejo, tudi naš jezik? Če je tù in tam kakošna beseda drugač, ne pozabímo, da jezik v časopisih in knjigah se ne more in ne sme le po eni vasi ravnati. Nikar naj vas tedaj to ne zaderžuje, jih pridno čitati (brati), ker so na vse strani toliko koristne. Brez števila je dobro séme, ki so ga „Novíce“ že po vsim Slovenskim zasejale. Veliko ljulike, ki jo je pred njimi sovražtvo clo bližnjih sosedov in bratov med narode sejalo, so one zatèrle; Bog daj da bi vès tak plevél do dobrega pokončale! To pa se bo zgodilo, če bojo tudi moji rojaki na Slovenskem Štajarskem jih pridno čitali, da bo prava bratovska ljubezin vse obsegla, da bojo vsi posnemali iz njih podučenje v dušni in telesni blagor, kteriga le veči omíka ljudstvom dati zamore!

To so bili občutki, ki so moje serce navdali, ko sim pervikrat po lepi Krajnski deželi popotoval. Kar sim takrat občutil, sim izročil danes temu pismu. Naj bo pri mojih rojakih tako prijazno sprejeto, kakor je prijazno misljeno! Z Bogam!

Dopisi.

Iz Dunaja 5. t. m. Dunajski Slovenci se naj bolj veselimo, kedar v „Novicah,“ ki jih vsi tako radi imamo, veliko dopisov iz različnih slovenskih krajev najdemo. Dopisov s žalostnimi novicami, se vé da, nismo veseli; pa nam je vendar ljubo, včasi tudi žalostno resnico zvediti, da si svojih premilih rojakov srečniših ne mislimo, kot so. Tudi zbujajo taki dopisi v vsakem misli, kako bi se môglo pomagati. — Veselilo nas je brati, da je gosp. Hicingerjev slovenski obraz cele zemlje v dveh polkroglah že v kamnotiskarnici. Takega zemljovida je slovenski šolski mladini zares jako treba; ali ravno tako je treba slovenskega zemljopisa, kteri bi se jih tudi odrašenim kmetiškim ljudém dobro prilegel *). Že davno je, kar smo brali napoved gosp. Malavašiča, da bo on take bukvice spisal. Prosimo ga, da bi hotel razglasiti, kako in kaj. Če jih on ne piše, naj bi se hitro kdo drug lotil. — Z velikim velikim veseljem prebiramo tukaj tudi manj navadne slovenske besede, ki jih marljivi gosp. Jakob Volčič po stari Liburnii nabira. Kaj hvaležni smo mu za več jedric, posebno pa za pravdoznansko: razkup. Verlega rojaka prosimo, pravdoznanske besede s posebno marljivostjo zasledovati in toraj skerbno naslušati, kedar se od takih rečí pomenajo. — O tej priložnosti naj tudi sporočím, da naš slavni gosp. dr. Miklošič, čigar „spominki iz življenja svetnikov“ (monumenta e vita sanctorum) v staroslovenskem jeziku s pridetim slovnikom so že natisnjeni, je te dni na vse strani slovenske zemlje rodoljubom pisma s to prošnjo razposlal, da bi mu za primerno plačo manj znane slovenske besede za slovensko-nemški slovnik, nabirali, ki ga misli na svetlo dati. Ker je neki po Tominskem in pa po Krasu še veliko čistodomačih, drugod že pozabljenih beséd slišati, želí vsaj dva gospoda zvediti, ki bi jih hotla ondot nabirati. Kogar je volja, naj bi se mu pismeno zglasil. Da le pod gospodovo ime na pismu besede „in der Hofbibliothek in Wien“ pristavi, bo pismo v prave roke dospelo. Pa tudi drugotni nepoznani domoljubi (posebno gospodje učenci vikših šol), ki do 25. t. m. njegove pismene prošnje ne prejmejo, pa bi vendar radi nabirali, naj ne zamarijo, se imenovanemu gospodu zglasiti, toliko manj, ker to prizadevanje ne bo le njim in gosp. pisatelju, ampak nam vsim in mlajšim našim, z eno besedo, domovini zaleglo. — Gosp. dr. Miklošič misli tudi nabirek g. Pena, minorita v Ptujem, (kteri se neki že 30 lét z nabiranjem slovenskih beséd peča), kakor tudi mnogoletni gosp. Cafov nabirek kupiti, ako ju bo volja prodati.

Ta lotitev **) gosp. dr. Miklošiča je gotovo velike hvale vredna, in kdo ne želi, da bi mu v tej réči prav po godu šlo? —

Veseli nas nadalje v „Novicah“ brati, kako živo da se mlajši sodni vradniki trudijo z našim ljudstvom pri očitnih sodbah po domače, kakor se spodobi, ne pa v ptujem jeziku govoriti. Neki rojak nam je v dopisu zastran tega tudi poprejšnjega namestnika deržavnega pravdnika gospoda dr. Defacisa hvalil. Njegov naslednik je znani rodoljub gosp. Peter Kosler, čigar slovenski zemljovid „Slovenija“ morebiti že tudi čez 2 mesca tukaj na dan pride; svesti smo si toraj, da je gosp. Defacis, ki zasluži očitno pohvaljen biti, vrednega naslednika dobil. — Rad bi od te rečí malo bolj obširno govoril, pa naj ostane za drugi pot. Le to še pristavim, da bi bilo po Slovenskem kmalo drugači, ko bi se prosti ljudje za svoje postavne pravice, ktere jim nekteri kratijo, tako krepko potegovali, kot so hvalni župani Kamniške okolice na Krajnskem in štajarsko-slovenski župani Celjskega okrajnega poglavarstva, ker ste jim okrajni poglavarstvi zoper postavo svoje razglase samo v nerazumnem nemškem jeziku pošiljale. Zdaj se to več ne godí. — Moško, to je krepko pa

---

*) Tudi tega kratko spisanega nam je imenovani gospod obljubil. Vred.

**) Po naši misli naj se imenuje »Unternehmung« lotitev, polotba, lotenje ali započetje, ne pa: podvzetje (!!!). Ga ni slovenskega duha ne sluha v tej besedi. Kdor vé še kakšno boljšo, prosim, naj jo pové. Pis.

vendar zmirno poganjati se, da se nam postavne pravice ne kratijo, — to ni: puntati se. — Kakor se ni županom, ki so se poglavarstvu krajnske kronovine pismeno pritožili, da se jim iz Kamnika le po nemško dopisuje, nič hudega zgodilo, marveč so bili vslišani, ravno tako bi bila gotovo tudi pritožba drugih županov rešena. Dokler se nihče ne pritoži, misli poglavarstvo morebiti, da se postava zveršuje. —

Ni davno, kar smo imeli veselje iskrenega domorodca gosp. dr. Muršeca tukaj viditi. Bog daj, da bi bil kmalo tudi za nadzornika slovenskih šol postavljen. — Kazenske postave bo začelo deržavno svetovavstvo ravno te dni pretresati; ni tedaj res, da bi jih bili že cesarju v poterjenje podali. Slovnik nemško-ilirsko-slovenskega pravdoznanskega imenstva izhaja počasi na svet; še le tretja pola je natisnjena. Deržavna tiskarnica ima res odveč opraviti; pa nam natiskovanje vendar le predolgo terpí. Ravno je v natisu tudi „malo berilo“ samo v slovenskem jeziku, spisal ga je slavni slovenski pisatelj g. g. knezoškof Slomšek. Slava mu, nevtrudnemu rodoljubu in detomilu! Abecednik, ki so ga „Novice“ že napovedale, bo za slovenske šole po kmetih tudi samo po slovensko natisnjen, in tako je tudi naravno in prav.

Novičar iz slovenskih krajev.

K* *Iz Tersta.* Mnogovèrstne opravila in malo popotovanje po deželi so uzrok, da Vam, drage Novice! že toliko časa nisim nič na znanje dal, ako ravno se je v tej dobi veliko zgodilo, kar bi bilo znanja vredno; pa o priložnosti bom že povedal, kaj da sim po deželi med slovenskim ljudstvom vidil, slišal, in od kterih rečí prosto ljudstvo naj rajši govorí *). Danes kaj maliga. Govorí se od velikiga zbora kronanih glav, ki ima biti v Beču (Dunaju) mesca augusta, in h katerimu bo prišel — kakor se sliši — tudi sv. oče papež. U Benedkah je začela novo življenje 20. tega mesca svobodna ladjostaja. Že dalje časa imamo u Terstu dve bojniški ladji iz Amerike; jedna „Cartago“ je parabrod iz južne Amerike iz republike Kili, druga pa je fregata „Indipendence,“ ktera je priveslala iz složne severne Amerike, in čaka tukej še druge fregate (Dampffregate). Mornarji te fregate so čedni in priljudni, pa neso samo Amerikani, ampak njih je veliko Nemcov, Angležev, Francozov, Lahov in tudi naših deželjanov. Ni davnej kar so Terstjani čudovitno gledali mornarja amerikanskiga iz Pirana u Istrii. On, ki jo je bil potegnul čez morje strahú, da bi ne bil vojak u domačih krajih, je sedaj amerikanski vojaški mornar. Pride na tèrg, kjer se prodajajo ribe, pogledava okoli, in zagleda, kar išče — stariga ribča, svojiga očeta; se mu približa in ga pozdravi. Starčik ga ne pozná ter ga popraša: ali želí morde rib kupiti? Sin mu odgovorí: Kaj, predragi oče! ne poznate več svojiga sina? Na to ga objame, poljubi in mu reče: „Mili moj oče! ne bo vam treba več rib za prodaj loviti, ker sim tudi u daljnih krajih na vas mislil.“ Na to si odvije velik pas poln križnih tolarjev (kolonatov) s života in ga očetu podá. Veselje starčka si vsak lahko misli. Bog daj takimu sinu svoj blagoslov vselej in povsod.

Xp. *Iz Celja.* V žalost vsim, kterim je prebujenje národne zavesti in narodne omike, izobraženje in povzdiga našega milega slovenskega jezika pri srcu — v žalost vsim prijatlam ravnopravnosti in pravice naznanimo danes: da je naše nadepolno slovensko bravno družtvo (čitavnica) biti jenjalo, ki je še o novim letu obilo množico deležnikov štelo. In kaj je vzrok tega nepričakovanega prigodka, ker je bila ta nedolžna domorodna naprava o začetku ravno tako zaželjena kakor krepko podpirana — bo marsikdo vprašal — v Celji, v središu slovenskega Štajarja, ktero je, ravno na slovenščino se opiraje, marsikaj pred druzimi mesti Štajarskega terjalo in tudi doseglo? Na to vprašanje smo v stanu dostojno odgovoriti. V tem, da se po ustavnih pravícah, od presvitliga Cesarja vsim narodam dogotovljenih, mili jezik slovenskega naroda obdeluje in omikuje, vohajo nekteri strastni protivniki Slovencov vseskozi razrušljive namene, in podkladajo tudi družtvu tiste proklete „separatistische Hintergedanken;“ v vsakim družtvinim udu jih straši pošast „panslavizma,“ kterimu iz poti gredó, da jih ne okuži!! Tako peklensko počenjanje je storilo, da je vse oterpnélo, da je več udov iz družtva odstopilo — iz družtva, ktero je vsacimu, ki med Slovenci kakoršno koli službo ima in slovenski kruh uživa, z veseljem vse pripomočke delilo, se tudi v slovenskim jeziku izobražiti. Ali komu veljajo ti naši tužni glasi? Sovražniki slovenskega jezika so veseli in v sercu ukajo, da se je to zgodilo, — pravi prijatli pravične rečí pa, kterih pa pri vsem tem nič manj ni, zavoljo tega ne bojo v svoji iskrenosti omlačili in ne bojo jenjali biti podporniki domorodnih pravíc! — Vsa lastnina družtva spade po družbinih postavah gimnazialni knjigarnici, in za ostalo gotovino 27 fl. 42 kr. se bojo kupile za šolsko mladost tukajšnega gimnazija pripravne slovenske knjige. Tako je tudi smèrt tega družtva časti vredna!

Iz Dolenskiga, Gorenskiga in *Notranjiga* smo prijeli od več strani zalostne popise, kako je toča 11. dan t. m. polje strašno poškodovala. Ker nam prostora manjka, vse te dopise natisniti, povémo le da je v okolici Višnjegorski, Žužemberški, Ribniški, Černomeljski (51 vasí), proti Savi, v Dobovski fari (proti Brežcam) v Kočevju, v Ložki dolini (4 vasí) in še v več drugih krajin toča polje in nograde tako zmlatila, da je strah in groza. Ubogi reveži, kaj bojo počeli! Gosp. J. Kobe nam iz Kočevja piše: „da nekteri v teh krajih so se dosihmal le s solato in česnjami motili, tako da je o Petrovim sejmu v Černomlju 18 oseb po sami slabosti obležalo. Pa glej, ko smo že mislili, da imamo živež v rokah, nam je vse odletelo. Oj grozne prevare! Miloserčniki! spet je široka pot odperta Vaši milosti. Pomagajte pomagajte!

Na Kočevskim se je 8 delavcov na cesti pod drevo vstopilo — kar treši va-nj, in en mož in ena žena sta na mestu mertva ostala. Nov dokaz, kako nevarno je, se o hudi uri pod drevo skriti!

Iz Ljubljane. V posljednim mestnim zboru so bili važniši pomenki in sklepi sledeči: Za spodnjo realno šolo (ali šolo za rokodelstva in obertnijstva) so bile po komisii, ktere previdni vodnik je bil g. dr. Močnik, izbrane izbe v Ljubljanskim učelišu poterjene, in priprava za šolski nauk potrebniga orodja po predlogih dr. Bleiweisa določena. Prihodnje leto bo začetek 3. razreda realne šole. Mestni odbor je vnovič sklenil: ministerstvu žive želje razodeti za napravo tudi višji realne šole zaporedama o letih 1853, 1854 in 1855, ker s samo realno šolo ne bo potrebam višjiga napredka v teh vednostih vstreženo. S prenaredbo nekterih šolskih izb pri tléh, ki imajo oknja v šolski drevoréd (alè) obernjene, je bilo tudi sklenjeno: da imajo mesarji in slaninarji od šolskiga zida proč priti, zanemarjeni drevored se pa v lepši stan tako napraviti, da pride 3. versta dreves, ki poleg šole stojí, proč, in v drugo versto se bo posadil divji kostanj; versta pri vodi začasno še ostane, se bo pa pozneje tudi z divjim kostanjem namestil. Po tem je napovedal g. župan v red djani imenik volivcov za mestni odbor, za kteriga se ima

---

*) Bo »Novicam« drago. Vred.

ima 14 odbornikov vnovič voliti namesto tistih 10, ki imajo po županijski postavi pervo leto iz odbora stopiti in se novi volitvi podvreči, in namesto 4 druzih, kterih mesta so sicer spraznjene; sklep je bil, da naj g. župan volitne komisije po svoji voli za to določi, in da naj med volitvo 3. 2. in 1. volitniga reda vselej 1 teden časa bo. Gosp. Ambrož je po tem naznanil odboru priprave za napravo gázne svečave (Gasbeleuchtung) v Ljubljani, ki so bile poprej o zboru posvetovane, h kterim so bili poklicani g. Withalm, g. Samasa, g. Pahner, g. Ambrož in g. Polak. Taka svečava, pri kteri namesto olja gorljivi zrak (gáz) gorí, je že po vsih večih mestih vpeljana, veliko svitlejši gorí, in ako se veliko gaznih lučic spečá, tudi dražji ne pride, bi bila gotovo mestu v veliko lepôto. Treba je tedaj, da se ta reč, ktero je že rajnki za mestne olepšanje neutrudljivi Hradecki o letu 1845 sprožil, vresniči. Početnika te svečave za Ljubljansko mesto vdinjati, bo razpisal magistrat po mnogih časopisih ta namen mestniga odbora. Po tem je nasvetoval g. Ambrož z oziram na zmiraj veči število zavolj stekljíne nevarnih psov in z oziram na zmiraj veči denarne potrebe mestne županije*) vpeljanje pasjiga davka, in scer za vsaciga psa brez razločka 3 gold. na leto. Ta sklep je po mnogih pomenkih tudi obveljal. Nepravično bi zares bilo, ako bi se „med psam in psam" v davku razloček delal, ako poglavni vzrok tega davka „množino psov in po ti nevarnost stekljíne pomanjšati," pomislimo; v tem so si vsi psi enaki, in še veči nevarnost žugajo priklenjeni psi, ki nemorejo svojim vrojenim spolovilnim nagibam zadostiti. Mesarji pa clo ne potrebujejo psov za živino, ktero le terpinčijo, begajo in dražijo, ktero bi gonjač sam veliko lože gnal; za to tudi v več deželah mesarji mesarskih psov nimajo. In kdo bo sodnika v pravdah delal: kteri pès je za varha, kteri za kratek čas? Vsak pes zna varh biti, in večkrat je že majhin lajavec tata odgnal. Blagor županii, ktera je v stanu, brez vsih davkinih naklad svoje stroške poravnati, — blagor pa tistim županijam, ki zamorejo le z naklado pasjiga davka izhajati, in niso prisiljene, še druzih davkov nakladati. Pasji davk je popolnama dobrovoljin davk, kteriga se vsak o tem hipu lahko reši, ako psa proč da; če mu je pa pès zares koristen, bo od dobička lahko te goldinarje plačal. Vunder če še županije o sedanjih težavnih časih davke nakladajo, morajo skazati, da zares dohodkov potrebujejo. Ta potreba je v Ljubljani očividna, če hoče kdo le v zapisnik mestnih stroškov pogledati. Če lih skupno plačilo sedanjih mestnih vradnikov in služabnikov ni veči, kakor je bilo stariga magistrata, vunder znese čez 11000 gold.; stroški za bolnišnico so okoli 6000 gold., zdravila mestnih ubogih znesó čez 6000 gold.; stroški za policijo okoli 7000 gold., realna šola bo potrebovala kakih 4000 gold.; za mestno zvečavo pogorí čez 4000 gold.; kje pa je popravljanje tlaka, in sto in sto druzih rečí? Lahko je v gostivnicah in kavarnicah poverhoma modrovati in zabavljati; pa popraviti kaj, je teško, in se ne da vselej mahoma storiti, ako se ravno vidi, da bi potrebno bilo. Te potrebe vidi gotovo tudi mestni odbor, in želí popraviti, kar je moč. Vsim pa sam oče nebeški ne more vstreči. Ena poglavnih potreb se nam zdí nov tlak (flašter) po večim delu mesta in predmestij. Da bi le Krajnska dežela tudi pripravniga kamnja imela, kakor Dunaj ali Terst. — Na mesto rajniga korarja Andriolia je dosedanji katehet ljudskih šol v Ljubljani g. Juri Zavašnik izvoljen.

*) Ker je g. Ambrož v uvodu svojiga govora za vpeljavo pasjiga davka opomnil, da le ta dva vzroka, ne pa posnemanje ptujih izgledov in ne prigovarjanje »Laibacher Zeitung,« sta nagib magistratniga predloga, se je naša tovaršica grozno razserdila. Čmu toliko ropota — za nič?! Večini bravcov, ki so z nejevoljo tisti spisek iz visociga stola brali, bi bilo bolj vstreženo, ako bi se jim bili mnogi važni sklepi današnjiga zbora naznanili. Ker pa noben časopis nima dolžnosti, za spis zbornih sklepov spisatelja v zbor pošiljati, je treba, da odbor svoj stari sklep (tandem aliquando) spolne, in v nemškim in slovenskim časniku svoje obravnave razglasuje. Pis.

Novičar iz mnogih krajev.

Po nar višjim povelju bojo od perviga augusta t. l. cesarski oficirji od polkovnika doli tudi ob času mirú višji službine plačila dobivali. Sliši se tudi, da bojo cesar vojakam, ki so se v ogerskih in laških vojskah bojevali, milostljivo eno leto predpisane službe odpustili. — Od 1. augusta se ne bo smela ob nedeljah in praznicih v zalogih (magazinih) sol prodajati. —Pravice za prodaj smodníka (pulvra) in solitarja se prihodnjič ne bojo lahko dobile; tudi bo smel prodajavec le malo smodnika in solitarja za lovske potrebe v zalogi imeti. — Dunajska banka je nekterim denarnicam (kasam) navkazala, za banknote sebro izplačevati. — Tudi se bere, da se je po vikšim naukazu izdelovanje cesarkiga popirniga denarja ustavilo. — Mnogi Dunajski časopisi tudi pravijo, da je minister denarstva nasvetoval, da naj za prihodnje leto 1852 davki ravno tako ostanejo, kakor so letos. — Kmetijska družba na Dunaju hoče ministertsvo za napravo kmetijskih posojilnih denarnic prositi. — Po poslednjim popisu je na Ogerskim 1 milion 104993 konj; 1 milion in 324725 krav; 1 mil. 23939 volov in bikov; 6 mil. 23939 ovác; oslov pa le 15857. — 5 gold. od sto za rešenje gruntnih davkov morajo tudi vradniki od svojih dohodkov v deželno denarnico odrajtati. — Popotne liste za kramarje, ki hodijo od hiše do hiše (Hausirer), ne bojo županije dajale. — Ko so spomlad letos v neki vasi v Švajcu zid poderli, so našli v loncu krompirja, ki ga je pred 12 leti nek zidár pod ta zid zakopal; krompir je bil zdrav in lep — in vsajen sedaj lepo cvetè. — Konjederca blizo Celja so tatovi ni davnej poneči za vso njegovo gotovíno pokradli; — 4 cente teško skrinjo so mu iz 1. nadstropja pobasali, v kteri je bilo samih srebernih dvajsetic in olarjev za 10160 gold. Od tatov še dosihmal ni duha ne sluha. — V Terstu bojo nove mesnice zidali, ki bojo 154,000 gold. veljale. — Na Laškim ste nidavnej dve osebi umerle, ki ste meso jedle izkopane živine, ki je na vrančnim prisadu poginila. — Za česko národsko gledíše v Pragi je že čez 63000 gold. nabranih. — Vse očí so sedaj v Pariz in na Prusko obernjene. V Parizu se posvetuje prenaredba Francoske vstave, pri kteri so vse stranke zlo vnete; ravno se sliši, da je prenaredba 20. t. m. na postavni poti zaveržena bila, kar za znamnje veljá, da Francosko ne bo spet v nove prekucije padlo, in da se bo mir ohranil, če ne bo po nepostavni poti kakošna stranka prekucijo začela. — Na Pruskim vstajajo stari stanovi in stari deželni zbori, le nekoliko prenarejeni, iz grobov, in mnogi glasovi se slišijo, kterim je vstavna vlada gnjusoba. Bog jih rasvetli!

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*